

تحلیل خودکار بازی رایانه‌ای با استفاده از شبکه پتری رنگی

سعید پاشازاده، استادیار

دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر - دانشگاه تبریز - تبریز - ایران - pashazadeh@tabrizu.ac.ir

چکیده: وجود اشکال در طراحی از عوامل ایجاد نقص در سیستم است. تشخیص و رفع ایرادها در مرحله طراحی مانع از افزایش هزینه و زمان تولید سیستم می‌گردد. برای اثبات ویژگی‌های رفتاری سامانه‌ها از روش‌های رسمی استفاده می‌شود. برای اطمینان از عدم وجود بن‌بست، تضمین وجود جواب و تعیین میزان پیچیدگی معما، از روش‌های رسمی در طراحی معمای بازی‌های رایانه‌ای می‌توان استفاده کرد. شبکه پتری رنگی سلسله مراتبی^۱ یک روش رسمی مدل‌سازی است که می‌تواند برای ارزیابی معماهای بازی‌های رایانه‌ای مانند جورچین‌های طراحی مسیر استفاده شود. بازی Unblock Me به‌عنوان یک مثال موردی در این مقاله مدل‌سازی شده و تحلیل خودکار دو معمای آن مورد بررسی قرار گرفته است. مدل‌سازی بازی به‌صورت سلسله‌مراتبی انجام شده است. در این مقاله راهکارهای جدیدی برای حل مشکل انفجار حالت و کاهش زمان اجرای مدل ارائه گردیده است. مدل‌سازی باهدف امکان تحلیل خودکار فضای حالت سیستم انجام شده و توابع موردنیاز جهت اثبات ویژگی‌های رفتاری پیاده‌سازی شده است. این مقاله روشی برای مدل‌سازی و اثبات ویژگی‌های رفتاری بازی‌های رایانه‌ای از نوع جورچین را با استفاده از شبکه پتری رنگی سلسله‌مراتبی ارائه کرده و قابل تعمیم به بازی‌های مشابه است.

واژه‌های کلیدی: مدل‌سازی، ویژگی رفتاری، شبکه پتری رنگی، تحلیل فضای حالت، بازی رایانه‌ای.

Automatic Analysis of Computer Game Using Colored Petri Net

S. Pashazadeh, Assistant professor

Faculty of Electrical and Computer Engineering, University of Tabriz, Tabriz, Iran, Email: pashazadeh@tabrizu.ac.ir

Abstract: Existence of design faults is a source of failure in the system. Detection and removal of faults in design phase prohibits increase of cost and time of system development. Formal methods are used for proving behavioral properties of systems. Formal methods can be used in crux design of computer games to ensure absence of deadlock, guarantee of answer's existence and to determine complexity of crux. Hierarchical colored Petri net is a formal method that can be used to evaluate cruxes of computer games such as path planning puzzle games. Unblock me game is modeled as a case study and automatic analysis of its two cruxes are studied in this paper. Modeling of game is done hierarchically. New approaches for eliminating state space explosion problem and decreasing running time of model is presented in this paper. Modeling is done with aim of automatic state space analysis of the system and required functions for proving behavioral properties are implemented. This paper is presented a method for modeling and proving behavioral properties of puzzle type computer games using hierarchical colored Petri net that and can be generalized to similar games.

Keywords: Modeling, behavioral feature, colored Petri net, state-space analysis, computer game.

تاریخ ارسال مقاله: ۱۳۹۳/۱۱/۱

تاریخ اصلاح مقاله: ۹۴/۳/۶ و ۱۳۹۴/۴/۲۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۷/۴

نام نویسنده مسئول: سعید پاشازاده

نشانی نویسنده مسئول: ایران - تبریز - بلوار ۲۹ بهمن - دانشگاه تبریز - دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر

۱ - مقدمه

روش‌های رسمی^۲ به علت داشتن پایه ریاضی برای اثبات ویژگی‌های رفتاری سامانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. سامانه‌های نرم‌افزاری کاربردهای وسیعی دارند و اطمینان از صحت عملکرد آن‌ها و اثبات ویژگی‌های خاصی مانند عدم وجود بن‌بست^۳، امن بودن، زنده بودن و عادل بودن باعث افزایش اتکاپذیری این سامانه‌ها می‌شود. بازی‌های رایانه‌ای از جمله برنامه‌های کاربردی نرم‌افزاری هستند که می‌توان از روش‌های رسمی در طراحی آن‌ها استفاده کرد. بدین وسیله در مرحله طراحی می‌توان ثابت کرد که آیا سیستم مشکل رفتاری مورد بررسی را خواهد داشت یا نه؟ هم‌چنین اطلاعات کامل، در رابطه با سناریویی که منجر به رخداد وضعیت ناخواسته در سیستم می‌شود، قابل استخراج است.

شبکه پتری رنگی سلسله‌مراتبی توسعه‌یافته شبکه پتری سنتی است که برای مدل‌سازی سامانه‌های همروند با ارتباطات سنکرون و آسنکرون طراحی شده است. این روش مدل‌سازی رسمی مبتنی بر تئوری کیسه^۴ و دارای واسط گرافیکی ساده است [۱]. اجرای مدل با ظاهری گرافیکی و ساده قابل مشاهده بوده و مبتنی بر قواعد جبری شبکه پتری رنگی است. شبکه پتری رنگی از زبان هوش مصنوعی ML که یک زبان رسمی مبتنی بر حساب لاند^۵ است بهره می‌برد [۲]. زبان ML برای مدل‌سازی و هم‌چنین تحلیل فضای حالت سیستم استفاده می‌شود. افزودن این زبان به شبکه پتری ضمن حفظ رسمی بودن آن، قدرت مدل‌سازی این نوع شبکه را به میزان چشم‌گیری افزایش داده است. مدل‌سازی سلسله‌مراتبی، امکان تجرید مدل در سطوح معنایی مختلف را مهیا کرده و باعث ساده‌تر شدن فرایند مدل‌سازی سیستم می‌شود. CPN tool ابزاری مناسب برای مدل‌سازی و تحلیل خودکار فضای حالت سیستم توسط شبکه پتری رنگی سلسله‌مراتبی است [۳]. شبکه پتری رنگی غیرماندار برای مدل‌سازی و اثبات صحت سامانه‌های مبتنی بر فضای حالت گسسته به کار می‌رود. اغلب بازی‌های رایانه‌ای مانند جورچین‌های از نوع پیدا کردن مسیر یا طراحی مسیر^۶ نرم‌افزارهایی هستند که دارای فضای حالت گسسته متناهی می‌باشند. در این مقاله طراحی معما (مسئله) برای چنین بازی‌هایی توسط شبکه پتری رنگی سلسله‌مراتبی مورد بررسی قرار گرفته است. بازی معروف Unblock Me که در گوشی‌های تلفن همراه و رایانه‌های شخصی استفاده می‌شود به‌عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفته است. اهداف مدل‌سازی این بازی به شرح زیر هستند:

- ۱) آیا ممکن است معما دارای بن‌بست باشد؟ این مشکل در برخی از بازی‌ها مشاهده می‌شود.
- ۲) آیا معمای طراحی شده قابل حل است؟ معمولاً معماها به‌طور تصادفی و خودکار تولید می‌شوند و ممکن است که برخی از آن‌ها دارای حل نباشند. نامطلوب است اگر کاربر با مسئله‌ای روبرو شود که حل ندارد.

- ۳) آیا میزان سختی معما قابل تعیین است؟ چه معیارهایی را می‌توان برای تعیین میزان سختی معما مطرح کرد که کمی باشند؟
- ۴) آیا می‌توان کاربر را در راستای حل معما راهنمایی کرد؟
- ۵) آیا می‌توان مانند بازی شطرنج به حرکت‌های کاربر امتیاز مثبت و منفی داد؟

۲- بررسی کارهای گذشته

استفاده از روش‌های رسمی در طراحی بازی‌های رایانه‌ای حوزه بکری است که به‌ندرت به آن پرداخته شده است. ایده استفاده از شبکه پتری برای مدل‌سازی بازی‌ها و بررسی ایرادهای احتمالی آن‌ها اولین بار توسط مقاله‌ای در یک کنفرانس سال ۲۰۰۹ مطرح شد. در این مقاله یک بازی نمونه با استفاده از شبکه پتری سنتی مدل‌سازی شده است و نشان داده شده که شبکه پتری برای طراحی بازی رایانه‌ای قابل استفاده و ارزشمند است [۴]. البته توانایی مدل‌سازی شبکه پتری سنتی در مقایسه با شبکه پتری رنگی سلسله‌مراتبی بسیار پایین است و به علت بزرگ شدن سریع مدل در هنگام تحلیل فضای حالت؛ با مشکل انفجار حالت مواجه می‌شود. این عوامل از مهم‌ترین دلایل فراگیر نشدن استفاده از شبکه پتری در طراحی بازی‌ها است.

در آخرین کاری که در این زمینه انجام شده است بررسی انگیزش بازیکنان توسط شبکه عصبی LVQ^۷ به کمک شبکه پتری سنتی مدل‌سازی و بررسی شده است. در این مقاله، خوشه‌بندی کاربران بر اساس رفتار انجام می‌شود. هدف، تنظیم بازی متناسب با انگیزش بازیکنان است؛ به‌طوری که میزان علاقه‌مندی آن‌ها برای ادامه بازی افزایش داده شود [۵].

با اینکه استفاده از شبکه پتری در مدل‌سازی بازی‌های رایانه‌ای متداول نیست ولی در زمینه‌های دیگر مانند مدل‌سازی فرایند گردشکار در سامانه‌های تولیدی پرکاربرد بوده و مقاله‌های بسیاری در این زمینه به چاپ رسیده است [۶]. هم‌چنین استفاده از شبکه‌های پتری رنگی در بررسی زمان‌بندی دستگاه‌های تولیدی و خط تولید نیز مرسوم است [۷].

مدل‌سازی مدیریت تخصیص منابع برای اجتناب از بن‌بست در سامانه‌های رایانه‌ای توسط شبکه پتری رنگی از جمله کاربردهای دیگر روش‌های رسمی و شبکه پتری رنگی است [۸]. با بررسی فضای حالت الگوریتم Banker، امن بودن وضعیت جاری سیستم قابل بررسی است. هم‌چنین می‌توان اثبات کرد که آیا تخصیص یک منبع خاص به یک پردازنده باعث ناامن شدن وضعیت سیستم می‌شود یا نه؟

کاربرد دیگر شبکه پتری رنگی، مدل‌سازی قوانین دسترسی به منابع در سامانه‌های فراگیر است. می‌توان تضاد قوانین را با تحلیل فضای حالت سیستم کشف کرد [۹]. در تحقیق دیگری، راهکار کنترل دسترسی پردازنده‌ها به اطلاعات یا منابع و عملکرد قوانین اعطاء یا سلب اختیارات توسط شبکه پتری رنگی مدل‌سازی شده است. بدین ترتیب نشان داده شده است که حفره‌های امنیتی سامانه‌ها و سازمان‌ها به‌روش رسمی قابل استخراج است [۱۰].

است که فقط در راستای طولی به سمت جلو و عقب قادر به حرکت است. خارج کردن خودرو مشخص شده از پارکینگ، چالش مدنظر بازی است.

۴- مجموعه رنگ‌های تعریف شده برای مدل سازی سیستم در این قسمت از مقاله مجموعه رنگ‌های تعریف شده برای مدل سازی سیستم ارائه شده است. این مجموعه رنگ‌ها به مثابه ساختمان داده نشانه‌ها^{۱۰} بوده و به شرح زیر هستند:

colset PLACE = record loc : INT * blk : INT;
colset POSITION = list PLACE;

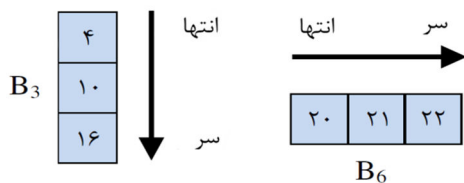
مجموعه رنگ PLACE رکوردی با دو فیلد است. فیلد اول بانام loc بیانگر یک خانه جدول جورچین، طبق شکل ۱ است و فیلد دوم بنام blk بیانگر این است که این خانه توسط چه بلوکی پر شده است. مجموعه رنگ POSITION فهرستی از مجموعه رنگ PLACE است. این مجموعه رنگ برای بیان وضعیت کلی جورچین استفاده خواهد شد. نحوه پر شدن خانه‌های جدول توسط بلوک‌های مختلف توسط یک لیست از این نوع بیان خواهد شد. ثابت InitialState از نوع رنگ PLACE، وضعیت اولیه جورچین نمونه موردبررسی در این مقاله را که در شکل ۲ نمایش داده شده است بیان می‌کند.

colset ORIENTATION= with Horizontal | Vertical | Undefined;

مجموعه رنگ ORIENTATION از نوع شمارشی^{۱۱} و برای بیان راستای قرار گرفتن یک بلوک تعریف شده است. مقدار Undefined برای مواقعی تعریف شده که بلوک به صورت مربعی بوده و راستای مشخصی نداشته باشد.

colset DIRECTION= with Forward | Backward;
colset POSLIST = list INT;

مجموعه رنگ DIRECTION از نوع شمارشی تعریف شده و بیانگر راستای حرکت یک بلوک است. شکل ۳ خانه‌های دو بلوک ۳ و ۶ از شکل ۲ را به عنوان نمونه نمایش می‌دهد. همان طور که در این شکل قابل مشاهده است؛ جهت افزایش شماره خانه‌های یک بلوک، به طور قراردادی بیانگر جهت حرکت روبه جلو در نظر گرفته شده است. جهت روبه جلو برای بلوکی که راستای آن عمودی باشد از بالا به پایین و برای بلوکی که راستای آن افقی باشد از چپ به راست در نظر گرفته شده است. خانه سروته یک بلوک طبق نمونه‌های شکل ۳ تعریف شده است. این اصطلاحات در بررسی نحوه حرکت بلوک‌ها در توابع تعریف شده برای این منظور استفاده خواهند شد.

شکل ۳: راستای قراردادی حرکت روبه جلو و موقعیت خانه سر و انتهای یک بلوک عمودی و افقی در مدل سازی سیستم

مدل سازی و مطالعه ویژگی‌های رفتاری سامانه‌های هم‌راند مختلف با استفاده از شبکه پتری رنگی از طریق بررسی فضای حالت در اکثر مواقع موفقیت آمیز بوده و نتایج جالبی به دنبال دارد. استفاده از این روش در طراحی بازی‌های رایانه‌ای و معماهای آن‌ها در این مقاله مورد مطالعه قرار گرفته است.

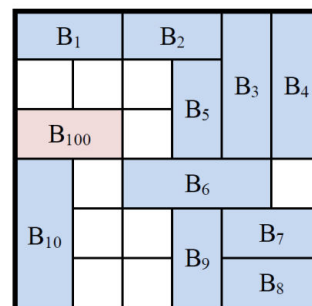
۳- مفاهیم اولیه در مدل سازی بازی Unblock Me

برای مدل سازی بازی فرض کنید که خانه‌های جدول ۶×۶ مربوطه و همچنین بلوک‌ها شماره گذاری شده‌اند. شکل ۱ خانه‌های فرضی جدول جورچین مربوط به بازی Unblock Me را نمایش می‌دهد.

۰	۱	۲	۳	۴	۵
۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷
۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳
۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹
۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵

شکل ۱: محیط بازی جورچین Unblock Me و موقعیت خانه‌های آن
خانه‌های این جدول به صورت سطری از چپ به راست با شروع از اندیس صفر شماره گذاری شده است. دیواره سمت راست خانه شماره ۱۷ به صورت نقطه چین ترسیم شده است. این دیواره محل خروج بلوک هدف^۸ است.

شکل ۲ پیکربندی اولیه معمای شماره ۳۲ سطح مقدماتی این بازی در حالت آسوده^۹ (بدون محدودیت زمانی) را نمایش می‌دهد. این معما به عنوان اولین مثال در مقاله موردبررسی قرار گرفته است. هدف، خارج ساختن بلوک شماره ۱۰۰ (بلوک هدف) از طریق حفره دیوار سمت راست خانه شماره ۱۷ نمایش داده شده در شکل ۱ است. همان طور که در شکل ۲ قابل مشاهده است بلوک‌های ۳ و ۴ و ۵ موانع خروج بلوک شماره ۱۰۰ هستند.

شکل ۲: وضعیت اولیه جورچین شماره ۳۲ بازی Unblock Me

تمام بلوک‌ها در این بازی به شکل مستطیلی بوده و فقط در راستای طولی قادر به حرکت می‌باشند. البته نسخه‌های مشابه این بازی بانام‌های دیگر نیز وجود دارند که در آن‌ها هر بلوک بیانگر یک خودرو

۵- مدل سیستم

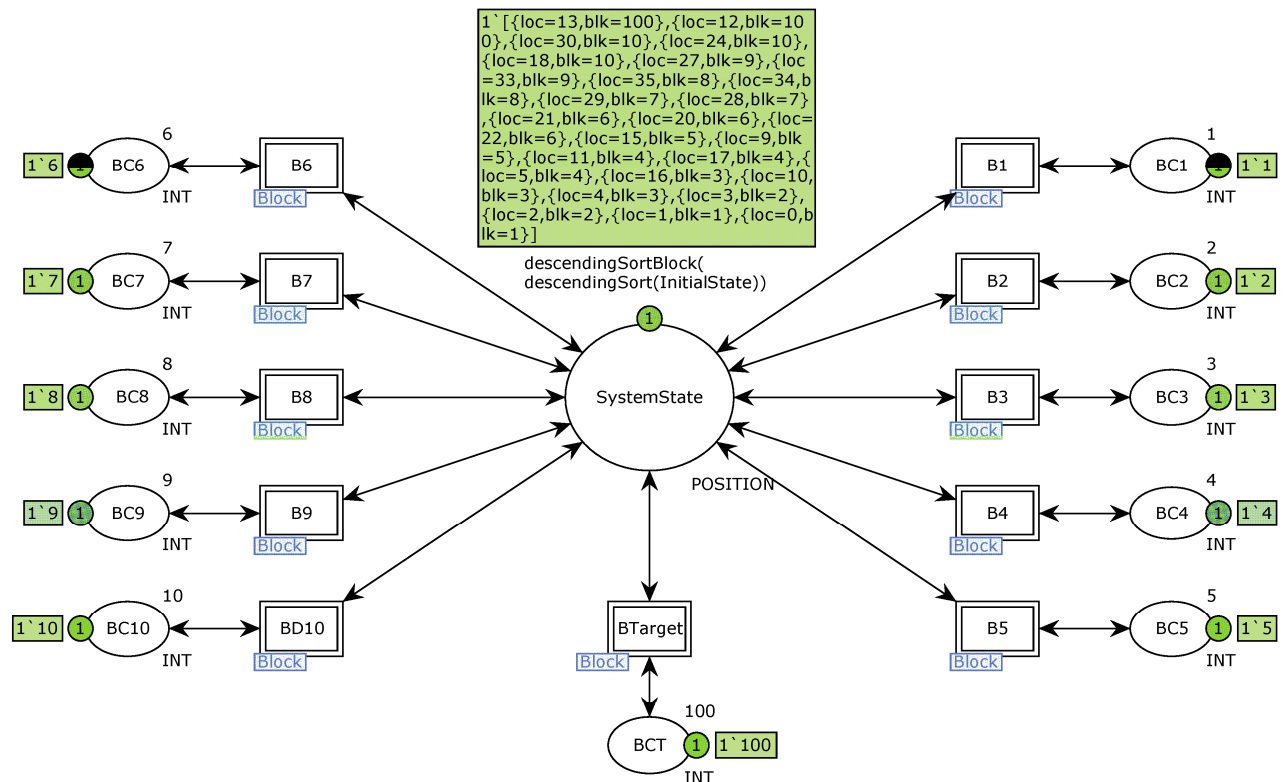
در این قسمت از مقاله، مدل‌های طراحی شده ارائه می‌شوند. مدل‌سازی سیستم به صورت سلسله‌مراتبی انجام شده است که به طور چشم‌گیری پیچیدگی مدل را کاهش داده و اجازه بیان سیستم را در سطوح تجریدی مختلف مهیا می‌کند. شکل ۴ مدل سطح بالای بازی Unblock Me را نمایش می‌دهد.

هستند به‌عنوان وضعیت‌های مختلف سیستم در نظر گرفته شوند. این امر به‌طور نمایی تعداد وضعیت‌های سیستم را افزایش می‌دهد و باعث بروز مشکل انفجار حالت می‌گردد. اولین راهکار موفق پیشنهاد شده در این مقاله برای اجتناب از مشکل انفجار فضای حالت، ذخیره وضعیت جدید سیستم در مکان SystemState و دو مرحله عمل مرتب‌سازی است. رکوردهای فهرستی که بیانگر وضعیت سیستم است، ابتدا به‌این ترتیب نزولی اندیس خانه‌های جدول و سپس به‌این ترتیب نزولی اندیس شماره بلوک‌های سیستم مرتب می‌شوند. توضیحات توابع مورد استفاده در مدل‌سازی سیستم در بخش ۶ ارائه شده است.

مقدار ثابت InitialState در بخش ۲ مقاله توضیح داد شد. این مقدار ثابت، بیان‌گر وضعیت اولیه بلوک‌های مثال شکل ۲ است. اما سؤال مهم این است که چرا دو بار عمل مرتبط سازی نزولی روی وضعیت سیستم انجام شده است؟

مکان SystemState وضعیت جاری جورچین را بیان می‌کند. وضعیت جورچین با مشخص کردن تک‌تک بلوک‌ها و موقعیت آن‌ها با توجه به خانه‌های جدول جورچین بیان می‌شود. نشانه‌گذاری اولیه^{۱۲} این مکان توسط فراخوانی توابع به‌صورت descendingSortBlock(descendingSort(InitialState)) تعیین شده است.

در نرم‌افزار CPN tools ترتیب قرار گرفتن اعضای یک لیست مهم است. در مدل ارائه شده، ترتیب بیان اطلاعات بلوک‌ها در لیست برای ما مهم نیست ولی نرم‌افزار CPN tools به‌این ترتیب اهمیت می‌دهد. این امر باعث می‌شود که جایگشت‌های مختلفی که بیانگر یک اطلاعات

شکل ۴: مدل سطح بالای بازی Unblock Me

همه این انتقال‌های جانشینی از نوع پیمانه Block هستند. مدل مربوط به این پیمانه که زیرپیمانه اصلی این سیستم است در شکل ۵ نمایش داده شده است.

در شکل ۴ مکان‌های BC10 تا BC1 هر یک بیانگر اندیس یک بلوک از مدل هستند. مکان بیانگر اندیس بلوک هدف است که به‌طور قراردادی با اندیس شماره ۱۰۰ مشخص شده است. انتقال‌های B1 تا B9 و انتقال BD10 انتقال‌های جانشینی^{۱۳} هستند که بیان‌گر مدل‌های حرکتی بلوک‌های ۱ تا ۱۰ می‌باشند. انتقال BTarget نیز انتقال جانشینی است که بیانگر حرکت‌های ممکن بلوک هدف است.

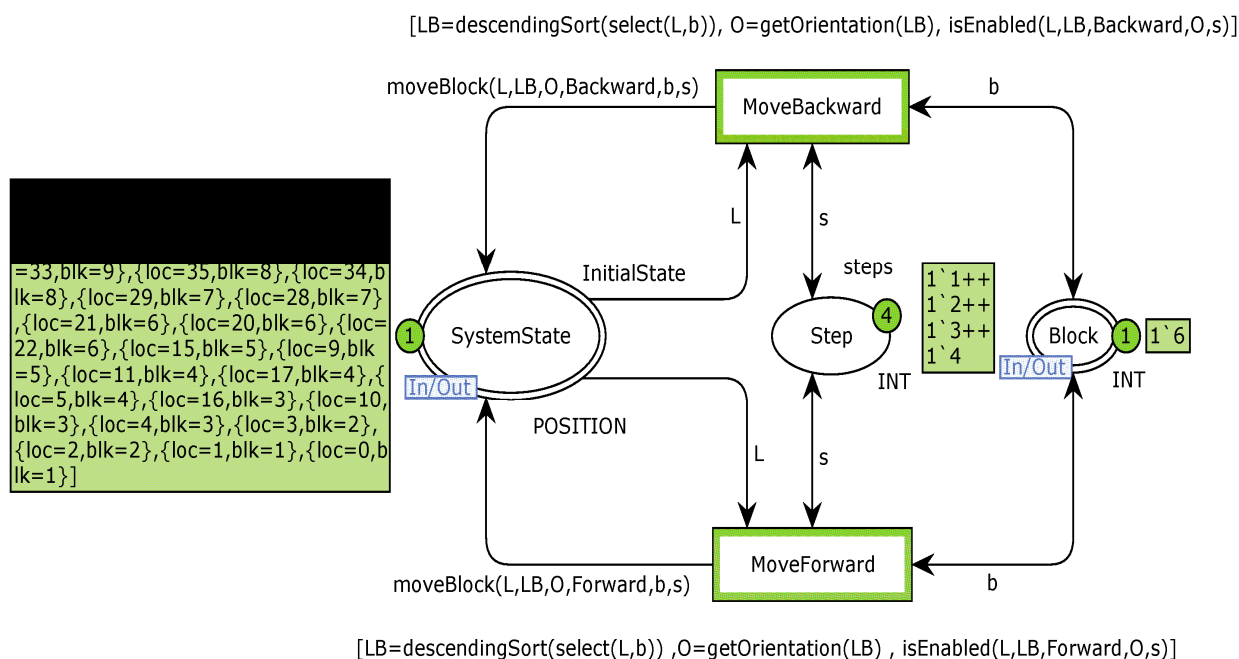
مدل پیمانه Block شکل ۵ مانند مدل سطح بالای شکل ۴ دارای مکانی بنام SystemState از نوع رنگ POSITION است. این مکان از نوع درگاه ورودی/خروجی است و با حفره^{۱۴} SystemState در مدل

انتقال‌های MoveForward و MoveBackward مربوط به حرکت بلوک جاری به سمت جلو و عقب است. تشریح شرط نگرهبان^{۱۰} فعال شدن هر انتقال و همچنین برنوشته‌های^{۱۱} هر کمان نیازمند معرفی توابع تعریف شده در مدل است. توضیحات این توابع در بخش بعد ارائه شده است. تعریف متغیرهایی که در نوشتن شرط نگرهبان انتقال‌ها و برنوشته‌های کمان‌ها استفاده شده‌اند به شرح زیر می‌باشند:

```
var b: INT;    var L, LB: POSITION;
var s: INT;   var O: ORIENTATION;
```

سطح بالای شکل ۴ مرتبط است. برای حرکت دادن یک بلوک لازم است که وضعیت سایر بلوک‌ها را برای تعیین امکان حرکت بلوک جاری داشته باشیم. مکان Block با نوع رنگ INT یک درگاه ورودی/خروجی است که اندیس بلوک را بیان می‌کند و با یکی از مکان‌های حفزه BC1 تا BC10 یا مکان BCT مرتبط است. مکان Step یک مکان داخلی با نوع رنگ INT است. با توجه به اینکه هر دو بعد جدول جورچین ۶ و حداقل طول بلوک‌ها ۲ است؛ بنابراین هر بلوک می‌تواند حرکتی به میزان ۱ تا ۴ قدم داشته باشد. به‌عنوان رنگ اولیه مکان Step، ثابت زیر تعریف شده است:

```
val steps = 1`1++1`2++1`3++1`4;
```


شکل ۵: مدل پیمانه Block

شکل ۶ نمودار ساختاری^{۱۲} توابع به‌کاررفته در مدل را نمایش می‌دهد. در این قسمت از مقاله، تمام توابع به‌کاررفته در مدل به‌طور مختصر توضیح داده شده‌اند و کد برخی از توابع سطح بالا ارائه شده است.

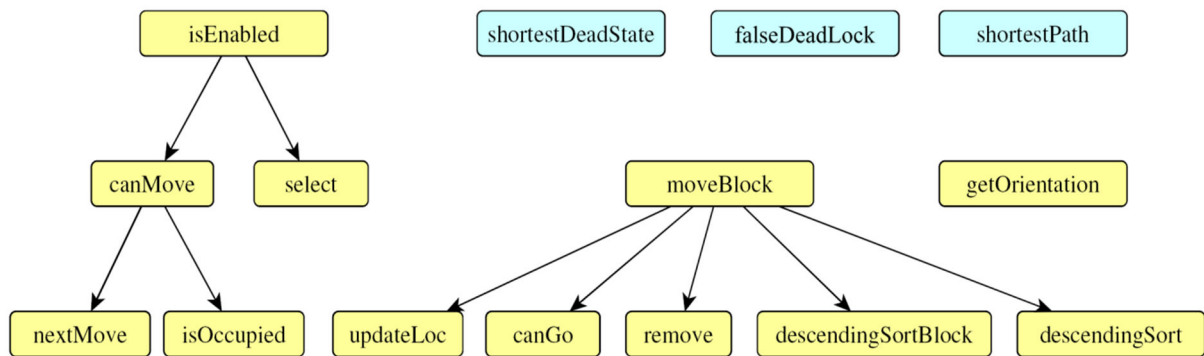
نمایه تابع select در زبان ML به شکل زیر است:

```
fun select(L : POSITION, index : INT) : POSITION
```

پارامتر اول این تابع لیست اطلاعات تمام بلوک‌ها و پارامتر دوم آن شماره یک بلوک خاص است. تابع اطلاعات بلوک مربوطه را جستجو کرده و اطلاعات مکانی آن را به‌عنوان یک لیست جدید برمی‌گرداند.

۶- تابع‌های به‌کاررفته در مدل‌سازی سیستم

دومین راهکار موفق پیشنهادی این مقاله برای حل مشکل انفجار فضای حالت، کدنویسی به زبان ML است. این رویکرد باعث کاهش حجم مدل، افزایش سرعت اجرا و کاهش حافظه مصرفی از طریق کاهش مکان‌های به‌کاررفته در مدل می‌شود. به‌عنوان مثال، پردازشی مانند مرتب‌سازی نیاز به مدل پیچیده‌ای با چندین مکان و انتقال دارد. چنین مدلی فضای حالت بزرگی تولید می‌نماید. با استفاده از تعریف توابع به زبان ML می‌توان چنین پردازشی را بدون ایجاد فضای حالت اضافی در زمان کوتاه‌تری انجام داد.

شکل ۶: نمودار ساختاری تابع‌های به‌کاررفته در مدل‌سازی

کد تابع isOccupied به شکل زیر است:

```
fun isOccupied(L: POSITION, Loc: INT, Block: INT) : BOOL
=
let
  val i = ref 0
  val t = ref {loc = ~1, blk = ~1 }
  val n = List.length(L)
  val Res = ref false
in
  i := 0;
  while !i < n andalso !Res = false do(
    t := List.nth( L, i );
    if #blk( !t ) <> Block andalso #loc( !t ) = Loc then
      Res := true
    else ();
    i := i + 1
  );
  !Res
end
| isOccupied( [], _ , _ ) = true
```

پارامتر اول این تابع، لیست اطلاعات تمام بلوک‌ها و پارامتر دوم آن شماره یک مکان و پارامتر سوم آن شماره یک بلوک است. اگر موقعیت خواسته شده توسط بلوک دیگری غیر از بلوک مشخص شده در پارامتر سوم پر شده باشد مقدار صحیح و در غیراین صورت مقدار غلط برمی‌گرداند. اگر موقعیت خواسته شده توسط خود بلوک پر شده باشد مقدار غلط برمی‌گرداند.

نمایه تابع nextMove به شکل زیر است:

```
fun nextMove(L:POSITION, D:DIRECTION, O:ORIENTATION, S:INT): POSLIST
```

این تابع به‌عنوان پارامتر اول، لیست اطلاعات یک بلوک را دریافت می‌کند و به‌عنوان پارامتر دوم، جهت حرکت بلوک و به‌عنوان پارامتر سوم، راستای قرارگرفتن آن بلوک را دریافت می‌کند و پارامتر آخر بیان‌گر میزان حرکت بلوک برحسب قدم (خانه) است.

این تابع با استفاده از یک حلقه، قدم‌به‌قدم خانه‌های بعدی جهت حرکت بلوک را محاسبه می‌کند. اگر خانه بعدی در داخل جدول جورچین باشد اندیس این خانه را در یک لیست از اعداد صحیح از نوع

نمایه تابع descendingSort به شکل زیر است:

```
fun descendingSort(L : POSITION) : POSITION
```

این تابع فهرستی از اطلاعات موقعیتی بلوک‌ها را دریافت کرده و این اطلاعات را به‌صورت نزولی مرتب می‌کند و تحت عنوان یک لیست جدید برمی‌گرداند. در شرط تواناسازی انتقال‌های حرکت روبه‌جلو و عقب تمام بلوک‌ها در شکل ۵، ابتدا با فراخوانی تابع select اطلاعات مربوط به موقعیت‌های مکانی یک بلوک خاص از میان اطلاعات کلیه بلوک‌ها که به‌عنوان وضعیت سیستم در مکان SystemState ذخیره شده است استخراج می‌شود. اطلاعات استخراج شده به‌صورت یک لیست از نوع رنگ POSITION خواهد بود. سپس این لیست به‌عنوان ورودی به تابع descendingSort داده خواهد شد تا اطلاعات مکانی آن بلوک به‌این‌ترتیب نزولی اندیس خانه‌هایی از جدول جورچین که توسط آن بلوک پر شده است مرتب شوند.

نمایه تابع getOrientation به شرح زیر است:

```
fun getOrientation( L : POSITION ): ORIENTATION
```

این تابع فهرستی از اطلاعات مکانی فقط یک بلوک را دریافت می‌کند. اگر بلوک فقط یک خانه از جدول را اشغال کرده باشد در این صورت بلوک مربعی بوده و افقی یا عمودی نیست. در این حالت تابع مقدار Undefined را برمی‌گرداند. در غیراین صورت اطلاعات موقعیتی دو خانه اول از لیست را برمی‌دارد. اگر اندیس مکانی این دو خانه طوری باشد که موقعیت آن‌ها یک واحد باهم اختلاف داشته باشد در نتیجه بلوک افقی است و در غیر این صورت بلوک عمودی است و به‌عنوان نتیجه، راستای قرارگیری بلوک را برمی‌گرداند. همیشه اطلاعات مکانی یک بلوک خاص، پس از مرتب شدن به‌صورت نزولی بر اساس اندیس خانه‌های پر شده؛ به‌عنوان ورودی به این تابع داده می‌شود تا به‌طور خودکار راستای قرارگرفتن بلوک در جورچین استخراج شود.

نمایه تابع isEnabled به شکل زیر است:

```
fun isEnabled(L:POSITION, LB:POSITION, D:DIRECTION,
O:ORIENTATION, S:INT): BOOL
```

این تابع لیست اطلاعات مکانی تمام بلوک‌ها را به‌عنوان پارامتر اول و لیست اطلاعات یک بلوک خاص را به‌عنوان پارامتر دوم دریافت می‌کند. پارامتر ورودی سوم این تابع، جهت حرکت و پارامتر چهارم، راستای قرارگرفتن بلوک خاصی که اطلاعات مکانی آن به‌عنوان پارامتر دوم مشخص شده، است. پارامتر آخر بیانگر میزان حرکت بلوک خاص موردنظر به میزان خواسته‌شده برحسب قدم است. این تابع با فراخوانی تابع canMove بررسی می‌کند که آیا بلوک موردنظر به میزان خواسته‌شده قادر به حرکت است یا نه؟ برای آن که پس از خروج بلوک هدف از جورچین، اجرای مدل معما متوقف شود، لازم است که انتقال‌های تمام بلوک‌ها ناتوان شوند. برای این منظور با فراخوانی تابع select جستجو می‌کنیم که آیا اطلاعات مکانی بلوک هدف (با اندیس ۱۰۰) هنوز در وضعیت سراسری سیستم موجود است یا خیر؟ اگر بلوک هدف در جورچین باشد و بلوک موردنظر توان حرکت داشته باشد این تابع مقدار صحیح را به‌عنوان نتیجه برمی‌گرداند. این تابع مهم‌ترین تابع در شرط محافظ انتقال‌های حرکت به جلو و عقب در مدل شکل ۵ است.

نمایه تابع remove به شکل زیر است:

```
fun remove(L:POSITION, index:INT): POSITION
```

پارامتر اول این تابع لیست اطلاعات تمام بلوک‌ها و پارامتر دوم آن شماره یک بلوک است. این تابع با حذف اطلاعات بلوک مشخص شده در پارامتر دوم، اطلاعات سایر بلوک‌ها را به‌عنوان یک لیست جدید برمی‌گرداند. این تابع برای خارج ساختن یک بلوک از جدول جورچین مورد استفاده قرار می‌گیرد.

نمایه تابع canGo به شکل زیر است:

```
canGo(L:POSITION): BOOL
```

این تابع لیست اطلاعات مکانی یک بلوک را که راستای آن افقی است دریافت می‌کند. فرض بر این است که اطلاعات مکانی آن بلوک به ترتیب نزولی خانه‌هایی از جورچین که توسط آن بلوک پر شده، مرتب است. اگر آخرین خانه پر شده از سمت راست بلوک افقی، خانه ۱۷ جدول جورچین باشد؛ مطابق شکل ۱ این بلوک قابل خروج از جورچین است و این تابع مقدار صحیح برمی‌گرداند. در بازی Unblock Me به‌محض اینکه یک بلوک افقی در خانه ۱۷ قرار می‌گیرد به‌طور خودکار از جدول جورچین خارج می‌شود.

رنگ POSLIST قرار می‌دهد. اگر موقعیت یکی از این خانه‌ها خارج از جدول جورچین باشد حلقه بررسی متوقف شده و اندیس ۱- در انتهای لیست اضافه می‌شود. در غیراین‌صورت فهرستی حاوی موقعیت‌های بعدی که قرار است توسط بلوک در اثر حرکت آن پر شوند به ترتیب از اول به آخر در یک لیست قرار گرفته و به‌عنوان حاصل برگردانده می‌شود. کد تابع canMove به شکل زیر است:

```
fun canMove(L:POSITION, LB:POSITION, D:DIRECTION,
O:ORIENTATION, S:INT): BOOL =
let
val headP = List.hd(LB)
val tailP = List.last(LB)
val nextLoc = ref []
val Block = #blk(List.hd(LB))
val LastLoc = ref ~1
val i = ref 0
val n = ref ~1
val res = ref true
in
nextLoc := nextMove(LB, D, O, S);
if !nextLoc = [] then false
else (
LastLoc := List.last(!nextLoc);
n := List.length(!nextLoc);
if (!LastLoc <> ~1) then (
while !i < !n andalso !res = true do (
if isOccupied(L, List.nth(!nextLoc,
!i), Block) then res := false
else ();
i := !i + 1
);
!res
)
else false
)
end
```

این تابع به‌عنوان پارامتر اول، لیست اطلاعات تمام بلوک‌ها و به‌عنوان پارامتر دوم، لیست اطلاعات یک بلوک خاص که حرکت دادن آن تحت بررسی است را دریافت می‌کند. پارامتر سوم، جهت حرکت بلوک و پارامتر چهارم، راستای قرارگرفتن آن بلوک را بیان می‌کند و پارامتر پنجم، میزان حرکت موردنظر برای بلوک را بر اساس قدم بیان می‌کند. این تابع ابتدا با فراخوانی تابع nextMove لیست خانه‌های بعدی از جدول را که در اثر حرکت بلوک پر خواهند شد دریافت می‌کند. اگر محتویات خانه آخر لیست برابر ۱- باشد، به این معنی است که بلوک به میزان خواسته‌شده قادر به حرکت نیست و این مقدار حرکت باعث خروج بلوک از جدول جورچین می‌شود. در این صورت تابع مقدار غلط را به‌عنوان نتیجه برمی‌گرداند. در غیراین‌صورت تک‌تک خانه‌هایی که توسط حرکت بلوک قرار است پر شوند، توسط فراخوانی تابع isOccupied بررسی می‌شوند. اگر هیچ بلوکی مانع حرکت این بلوک نباشد تابع canMove مقدار صحیح و در غیراین‌صورت مقدار غلط را به‌عنوان نتیجه برمی‌گرداند.

کد تابع updateLoc به شرح زیر است:

```
fun updateLoc(L : POSITION, step: INT) : POSITION =
  let
    val i = ref 0
    val t1 = ref {loc = ~1, blk = ~1}
    val t2 = ref {loc = ~1, blk = ~1}
    val LR = ref []
    val n = List.length(L)
  in
    i := 0;
    while !i < n do (
      t1 := List.nth(L, !i);
      if #loc(!t1) = 17 andalso step = 1 then
        t2 := {loc = #loc(!t1) + step + 100, blk = #blk(!t1)}
      else
        if #loc(!t1) = 118 andalso step = ~1 then
          t2 := {loc = #loc(!t1) + step - 100, blk = #blk(!t1)}
        else
          t2 := {loc = #loc(!t1) + step, blk = #blk(!t1)};
          LR := !LR ^ [!t2];
          i := !i + 1
        );
      !LR
    end
  | updateLoc([], _) = [];
```

پارامتر اول این تابع، لیست اطلاعات یک بلوک خاص و پارامتر دوم آن میزان تغییر موقعیت بلوک موردنظر است. در حرکت روبه‌جلو برای بلوک افقی، این میزان +۱ و در حرکت افقی به عقب -۱ است. در حرکت روبه‌جلو این برای بلوک عمودی، میزان حرکت برابر +۶ و در حرکت به عقب برابر -۶ است. این تابع بعد از تغییر موقعیت خانه‌های بلوک موردنظر، موقعیت جدید خانه‌ها را برمی‌گرداند.

تابع moveBlock یکی از توابع اصلی است که پس از شلیک کردن هر انتقال در شکل ۵، وضعیت بعدی سیستم را تعیین می‌کند. کد این تابع به شرح زیر است:

```
fun moveBlock(L: POSITION, LB: POSITION, O: ORIENTATION, D: DIRECTION, blockIdx: INT, S: INT) : POSITION =
  let
    val step = ref 0
    val nextPlace = ref ~1
    val canOut = ref true
    val LBU = ref []
    val LR = ref []
  in
    if O = Horizontal then
      if D = Forward then step := S else step := ~1 * S
    else
      if D = Forward then step := 6 * S else step := ~6 * S;
      LBU := updateLoc(LB, !step);
      if O = Horizontal then
        canOut := canGo(!LBU)
      else
        canOut := false;
      if !canOut = true then
        LR := remove(L, blockIdx)
      else
        LR := remove(L, blockIdx) ^ !LBU;
        descendingSortBlock(descendingSort(!LR))
    end
  | moveBlock([], _, _, _, _) = []
  | moveBlock([], _, _, _, _) = []
```

این تابع به‌عنوان پارامتر اول، لیست اطلاعات تمام بلوک‌ها را دریافت می‌کند و به‌عنوان پارامتر دوم، لیست اطلاعات یک بلوک خاص را که قرار است حرکت کند دریافت می‌کند. پارامتر سوم، جهت حرکت بلوک و پارامتر چهارم، راستای قرار گرفتن آن بلوک را بیان می‌کند و پارامتر پنجم، اندیس بلوک و پارامتر آخر، میزان حرکت بلوک را بر اساس قدم بیان می‌کند.

هنگامی که این تابع فراخوانی می‌شود، مطمئن هستیم که شرط توانا شدن انتقال مربوطه، که توسط تابع isEnabled در شکل ۵ بررسی می‌شود، حتماً برقرار است. بنابراین، بلوک در راستا و جهت موردنظر به میزان خواسته شده قادر به حرکت است. این تابع با فراخوانی تابع updateLoc موقعیت جدید بلوک موردنظر را پس از حرکت محاسبه می‌کند. سپس با فراخوانی تابع canGo، در صورتی که راستای بلوک افقی باشد؛ امکان خروج بلوک از جورچین را بررسی می‌کند. اگر بلوک قابل خروج باشد اطلاعات مکانی آن توسط فراخوانی تابع remove از وضعیت سراسری سیستم خارج می‌شود. سپس برای کاهش فضای حالت، وضعیت جدید سیستم ابتدا به ترتیب نزولی خانه‌های پر شده و سپس به ترتیب نزولی بلوک‌ها مرتب می‌شود و حاصل به‌عنوان وضعیت بعدی سیستم نگهداری می‌شود.

در نمودار شکل ۶ سه تابع در گوشه راست بالا نمایش داده شده‌اند. این سه تابع برای بررسی فضای حالت مدل استفاده شده‌اند و در بخش بعد توضیح داده خواهند شد.

۷- تحلیل فضای حالت سیستم

گزارش گراف فضای حالت معمای ۳۲ که در شکل ۲ نمایش داده شد، در جدول ۱ ارائه شده است. هر وضعیت سیستم به‌صورت یک گره (نشانه‌گذاری) در گراف فضای حالت نمایش داده می‌شود. گره پایانی (مرده)، وضعیتی است که سیستم قادر به خروج از آن وضعیت نیست.

جدول ۱: گزارش گراف فضای حالت اجرای مدل برای معمای شماره ۳۲

۲۶۱۵	تعداد گره‌ها
۲۴۱۴۲	تعداد یال‌ها
۲۷ ثانیه	زمان لازم برای تولید گراف
کامل	وضعیت گراف
۲۸ عدد	تعداد نشانه‌گذاری‌های مرده
۹۸۴ و ۹۷۸ و ۹۷۶ و ۹۷۳ و ۲۳۹۲ و ...	شماره گره‌های نشانه‌گذاری‌های مرده

اولین مدل ایجاد شده برای این بازی با مشکل انفجار فضای حالت مواجه شد؛ به طوری که تولید فضای حالت بعد از یک ساعت محاسبه به‌صورت جزئی (کامل نشده) گزارش شد. برای حل این مشکل، لیست وضعیت سیستم همان‌طور که در بخش‌های قبل توضیح داده شد، دو بار بر اساس دو معیار مختلف به‌صورت نزولی مرتب شد. این امر مشکل انفجار فضای حالت را حل کرد و زمان اجرای مدل و تولید فضای حالت را به ۲۷ ثانیه کاهش داد.

نتیجه فراخوانی این تابع روی گراف فضای حالت ایجاد شده مربوط به معمای شماره ۳۲ نشان می‌دهد که تمام بن‌بست‌های مدل کاذب بوده و مدل دارای بن‌بست حقیقی نیست.

پاسخ سؤال دوم تحقیق این است که؛ اگر گراف فضای حالت وضعیت بن‌بست کاذب نداشته باشد بدین معنی است که، معما دارای جواب نیست. نتایج تحلیل فضای حالت نشان می‌دهد که مدل سیستم با معماهای شماره ۳۲ و ۱ دارای چندین حالت بن‌بست کاذب است و این معماها دارای راه‌حل‌های قابل قبول متعددی هستند.

برای تعیین میزان سختی معما که سؤال سوم تحقیق است، می‌توان سه معیار کمی را مطرح کرد. معیار اول که مهم‌ترین و بهترین معیار می‌تواند باشد تعداد حرکت‌های بلوک‌ها برای حل معما است. برای این منظور دو تابع برای تحلیل فضای حالت تعریف شده است. تابع `shortestDeadState` با جستجو در فضای حالت به دنبال وضعیت‌های بن‌بست کاذبی می‌گردد که طول مسیر از حالت اولیه به آن حالت کمینه باشد؛ سپس این تابع اندیس این وضعیت را برمی‌گرداند. کد این تابع به زبان ML به شرح زیر است:

```
fun shortestDeadState(): INT =
  let
    val pLen = ref ~1
    val n = ref ~1
    val L = ListDeadMarkings()
    val len = List.length(L)
    val i = ref 0
    val shortPLen = ref 100000
    val shortNIndex = ref ~1
  in
    if L = [] then 1
    else (
      while !i < len do (
        n := List.nth(L, !i);
        pLen := List.length(NodesInPath(1, !n));
        if !pLen < !shortPLen then (
          shortPLen := !pLen;
          shortNIndex := !n
        )
        else ();
        i := !i + 1
      );
      !shortNIndex
    )
  end
```

در یک اجرای مثال اول، عدد ۹۸۳ به‌عنوان اندیس نزدیک‌ترین حالت بن‌بست کاذب برگردانده شده است. البته در اجراهای مختلف این اندیس تغییر خواهد کرد ولی طول مسیر کمینه همیشه ثابت است. علت تغییر اندیس‌ها این است که نرم‌افزار هنگام اجرای مدل شکل ۵ به‌طور تصادفی الحاق‌ها^{۲۰} را برای شلیک انتقال‌ها انتخاب می‌کند. تابع `shortestPath` طول مسیر بهینه را برمی‌گرداند. کد این تابع به شکل زیر است:

```
fun shortestPath(): INT = List.length( NodesInPath( 1,
shortestDeadState()))
```

طول این مسیر در معمای شماره ۳۲ برحسب گره، عدد ۱۷ است. این تابع اسامی گره‌های وضعیت‌ی که منجر به حل مسئله با کوتاه‌ترین

هدف از مدل‌سازی این بازی استخراج فضای حالت و تحلیل آن است. در این قسمت پاسخ سؤال‌های تحقیق که در بخش اول مقاله مطرح شدند ارائه شده است. دو نوع بن‌بست در این مقاله مطرح است که عبارت‌اند از: ۱) بن‌بست کاذب^{۱۸} یا بن‌بست مدل و ۲) بن‌بست حقیقی^{۱۹} یا بن‌بست معما. در مدل ارائه‌شده، در صورتی که بلوک هدف از مدل خارج شود تمام انتقال‌ها ناتوان می‌شوند و مدل دچار بن‌بست می‌شود. در این حالت، بن‌بست مدل یا بن‌بست کاذب رخ داده و به معنی حل شدن معما بوده و از دیدگاه تحلیل رفتاری اشکالی ندارد. بن‌بست حقیقی یا بن‌بست معما بدین معنی است که بازی قبل از پیدا کردن راه‌حل متوقف شود، که امری نامطلوب است. بررسی بن‌بست معما در سؤال اول تحقیق در بخش ۱ مطرح شده است. طبق گزارش فضای حالت جدول ۱، مدل دارای ۲۸ حالت پایانی است. با بررسی فضای حالت می‌توان نشان داد که حالت‌های پایانی (مرده) حالت‌هایی هستند که گره هدف از جورچین خارج شده است و بنابراین تمام این حالت‌های پایانی بن‌بست کاذب می‌باشند. اگر در یکی از حالت‌های پایانی، گره هدف در داخل جورچین قرار داشته باشد آنگاه بیان‌گر وجود بن‌بست در معمای مطرح شده است. فراخوانی تابع آماده `ListDeadMarkings()` بر روی فضای حالت تولیدشده از اجرای مدل، لیست حالت‌های پایانی را نمایش می‌دهد. حاصل اجرای این تابع بر روی معمای شماره ۳۲، فهرستی به شکل زیر است:

```
val it = [983, 978, 976, 973, 2392, 2389, 2347, 2343, 2340,
2185, 2171, 2094, 2090, 2038, 2034, 2031, 1851, 1829, 1729,
1675, 1463, 1435, 1262, 1224, 1218, 1216, 1213, 1011]: Node list
```

برای بررسی کاذب بودن تمام حالت‌های پایانی مدل، تابع زیر برای بررسی فضای حالت تعریف شده است:

```
fun falseDeadLock(L) : BOOL =
  let
    val n = List.length(L)
    val i = ref 0
    val result = ref true
    val mk = ref [{ no = ~1, loc = [] }]
    val node = ref 1
  in
    i := 0;
    while !i < n andalso !result = false do (
      node := List.nth(L, !i);
      let
        val mrk = List.hd(
          Mark.UnBlockMe\SystemState 1 (!node))
      in
        if select(mrk, 100) = [] then ()
        else result := false
      end;
      i := !i + 1
    );
    !result
  end
| falseDeadLock ( []) = false
```

این تابع لیست تمام حالت‌های پایانی فضای حالت سیستم را دریافت می‌کند. اگر تمام حالت‌های پایانی بن‌بست کاذب باشند مقدار صحیح و در غیراین‌صورت مقدار غلط را به‌عنوان حاصل برمی‌گرداند.

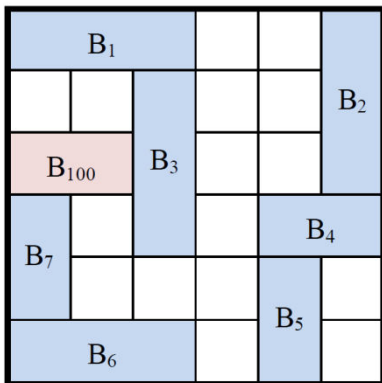
خوب باعث خواهد شد که طول مسیر تا جواب بهینه کوتاه‌تر شود و حرکت غلط موجب افزایش طول مسیر خواهد شد. این راه‌کار پیشنهادی نشان می‌دهد که نیازهای مطرح‌شده در سؤال پنجم تحقیق به راحتی قابل تأمین است.

مدل پیشنهادی را با نشانه‌گذاری اولیه معماری شماره ۳۲ در نظر بگیرید. می‌توانیم با کمی تغییر بر روی این مدل، حرکت بلوک‌ها را در هر مرحله محدود به یک قدم نماییم. اثر این تغییر در مدل‌سازی، در گزارش فضای حالت حاصل از اجرای مدل در جدول ۲ قابل مشاهده است. گراف فضای حالت مدل دارای ۱۸۰۳۲ یال است که کم‌تر از تعداد یال‌های گراف فضای حالت مدل اصلی (با امکان حرکت‌های چند قدمی) که در جدول ۱ نمایش داده شده است. ولی طول کوتاه‌ترین مسیر تا حل معما برحسب تعداد گره به ۲۸ افزایش می‌یابد که باعث طولانی‌تر شدن مراحل حل معما می‌شود. به این دلیل، امکان حرکت بلوک‌ها به میزان بیشینه قدم ممکن به ازای هر حرکت، در مدل پیشنهادی شکل ۵ تعبیه شده است.

جدول ۲: گزارش فضای حالت معماری شماره ۳۲ با محدودیت حرکت یک‌قدمی در هر مرحله

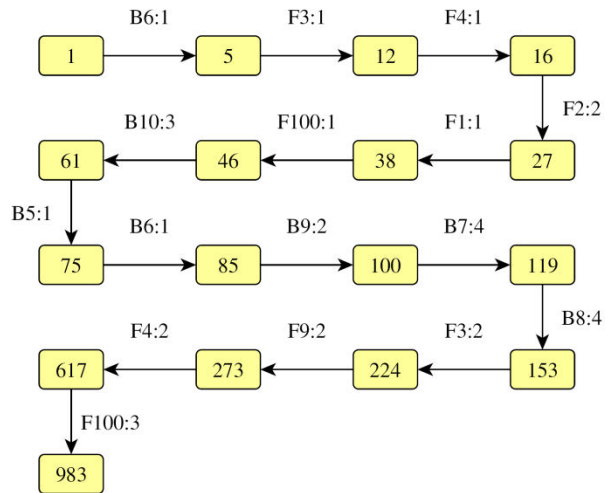
تعداد گره‌ها	۲۶۱۵
تعداد یال‌ها	۱۸۰۳۲
زمان لازم برای تولید گراف	۴ ثانیه
وضعیت گراف	کامل

شکل ۸ معماری شماره ۱ سطح مبتدی در حالت آسوده را نمایش می‌دهد. تعداد بلوک‌های این معما ۳ واحد کم‌تر از تعداد بلوک‌های معماری شماره ۳۲ که در شکل ۲ نمایش داده شده است، می‌باشد و فضای حرکتی بیشتری برای بلوک‌ها دارد. ولی کاربر در شروع بازی احساس می‌کند که معماری اولین بازی سخت است. نتیجه فراخوانی تابع `falseDeadLock` روی گراف فضای حالت ایجادشده مربوط به معماری شماره ۱ نشان می‌دهد که تمام بن-بست‌های مدل کاذب بوده و مدل دارای بن‌بست حقیقی نیست.

شکل ۸: وضعیت اولیه جورچین شماره ۱ بازی Unblock Me

تعداد حرکت می‌شود را ارائه می‌کند. گراف فضای حالت مسئله مطرح‌شده دارای ۲۶۱۵ گره است. بخشی از گراف فضای حالت سیستم که مربوط به مسیر بهینه است در شکل ۷ نمایش داده شده است. در این گراف برچسب یال‌ها بیان‌گر حرکت بلوک‌ها است. حرکت روبه‌جلو با کلمه F و روبه عقب با کلمه B نمایش داده شده و عدد بعد از این حروف بیانگر شماره بلوک است. عددی که بعد از دو نقطه نمایش داده شده است بیانگر میزان حرکت بلوک در راستای بیان برحسب قدم شده است.

شکل ۷: بخشی از فضای حالت مربوط به کوتاه‌ترین مسیر حل معماری شماره ۳۲

معیار کمی دوم پیشنهادی در این مقاله برای تعیین سختی یک معما، تعداد حالت‌های پایانی است که منجر به حل معما می‌شود. این کمیت معیاری برای بیان تعداد راه‌حل‌های مختلف برای حل یک معما است. تحلیل فضای حالت معماری شماره ۳۲ نشان می‌دهد که ۲۸ حالت بن‌بست کاذب وجود دارد. یعنی ۲۸ حالت پایانی مختلف منجر به حل معما می‌شود. برخلاف معیار اول که بزرگ‌تر بودن آن نشانه پیچیدگی معما است، هر قدر معیار دوم بزرگ‌تر باشد، نشانه ساده‌تر بودن معما است. به عنوان معیار کمی سوم می‌توان حاصل تقسیم معیار اول بر معیار دوم را به عنوان یک معیار ترکیبی پیشنهادی برای تعیین میزان پیچیدگی یک معما استفاده کرد.

در پاسخ به سؤال چهارم تحقیق می‌توان جواب داد که ارائه راهنمایی برای حل مسئله در هر مرحله از حل معما به راحتی امکان‌پذیر است. فرض کنید که بازی در وضعیت i قرار دارد. فراخوانی تابع `shortestDeadState` با ورودی وضعیت جاری، اندیس نزدیک‌ترین وضعیت پایانی که منجر به حل مسئله می‌شود را به ما می‌دهد. فراخوانی `NodesInPath(i, shortestDeadState())` فهرستی از اندیس گره‌های بعدی برای رسیدن به نزدیک‌ترین راه‌حل را به ما می‌دهد. می‌توان با تعیین عنصر ابتدای لیست قدم بعدی از کوتاه‌ترین مسیر را برای حل معما به دست آورد. در هر حرکت، با فراخوانی تابع `shortestPath` می‌توان فهمید که چند قدم تا حل شدن معما باقی‌مانده است. حرکت

از طریق تولید فضای حالت سیستم، معمای مطرح شده را حل می‌کند و قادر به اثبات ویژگی‌های رفتاری مدل است. در این مقاله دو راهکار موفق عملی برای مقابله با مشکل انفجار فضای حالت مدل و افزایش سرعت اجرای آن پیشنهاد شد. مدل ارائه شده با توجه به نیازهای تحلیل رفتاری موردنظر تدوین شده و توابع مناسبی جهت تحلیل فضای حالت سیستم ارائه شده است. مدل پیشنهادی قابل توسعه بوده و می‌تواند به‌عنوان نمونه، برای مدل‌سازی سامانه‌های مشابه به کار برده شود. با استفاده از مدل ارائه شده می‌توان میزان پیچیدگی معماهای جدید طراحی شده برای بازی Unblock Me را تحلیل کرده و به‌صورت کمی بیان کرد. رویکرد مدل‌سازی و تحلیل رفتاری این امکان را می‌دهد که مشکلات احتمالی بازی‌های جدید را در مرحله طراحی کشف و رفع نمود. مدل‌ها توانایی انجام تحلیل‌های متنوع و پیچیده‌ای را برای ما میسر می‌کنند که در این مقاله بررسی دو نمونه از آن‌ها ارائه شد.

مراجع

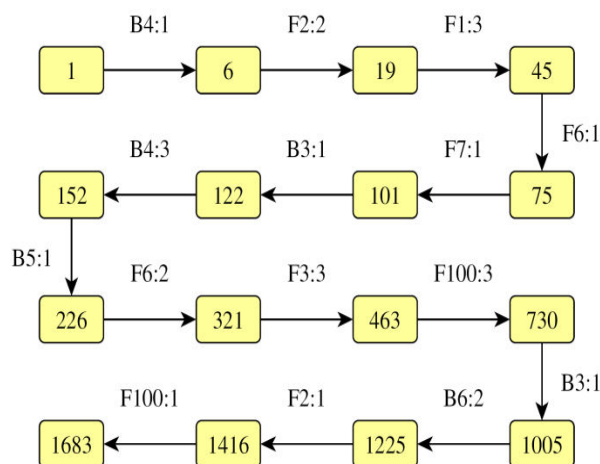
- [1] K. Jensen and L.M. Kristensen, *Coloured Petri Nets Modelling and Validation of Concurrent Systems*, Springer, Berlin, Heidelberg, 2009.
- [2] L.C. Paulson, *ML for the Working Programmer*, 2nd ed., NY: Cambridge university press, USA, 1996.
- [3] M. Beaudouin-Lafon, W.E. Mackay, P. Andersen, P. Janecek, M. Jensen and et al., "CPN/Tools: A Post-WIMP Interface for Editing and Simulating Coloured Petri Nets," *Lecture Notes in Computer Science, Applications and Theory of Petri Nets*, Springer, Berlin Heidelberg, pp. 71-80, 2001.
- [4] M. Araujo and L. roque, "Modeling Games with Petri Nets," *Proceedings of the 2009 DiGRA International Conference: Breaking New Ground: Innovation in Games, Play, Practice and Theory*, September, Brunel University, vol. 5, 2009.
- [5] M.A. Syufagi, M. Hariadi, and M.H. Purnomo, "Petri Net Model for Serious Games Based on Motivation Behavior Classification," *International Journal of Computer Games Technology*, vol. 2013, 2013.
- [6] S. Ha and H.W. Suh, "A Timed Colored Petri Nets Modeling for Dynamic Workflow in Product Development Process," *Computers in Industry*, vol. 59, no. 2, pp. 193-209, 2008.
- [7] A. Božek, "Using Timed Coloured Petri Nets for Modelling, Simulation and Scheduling of Production Systems," *Production Scheduling, InTech, Rijeka (Croatia)*, pp. 207-230, 2012.
- [8] S. Pashazadeh, "Modeling and Verification of Deadlock Potentials of a Concurrency Control Mechanism in Distributed Databases Using Hierarchical Colored Petri Net," *International Journal of Information and Education Technology (IJJET)*, vol. 2, no. 2, pp. 77-82, 2012.
- [9] S. Tafkiki Alamdari, S. Pashazadeh and H. Mirzamohammadzadeh, "Security Analysis of CARBAC Model in Pervasive Computing Environment Using Colored Petri Net," *Journal of Computing*, vol. 4, no. 7, pp. 61-69, 2012.
- [10] S. Pashazadeh, "Modeling and Verification of Access Rights in Take-Grant Protection Model Using Colored Petri Nets," *International Journal of Information & Network Security (IJINS)*, vol. 2, no. 1, pp. 413-425, 2013.

به دلیل کاهش تعداد بلوک‌ها در معمای شماره ۱، لازم است که تعداد انتقال‌های جایگزینی در مدل شکل ۴ به ۸ (تعداد بلوک‌های معمای جدید) کاهش داده شود. نتایج تحلیل فضای حالت معمای شماره ۱، توسط مدل سیستم در جدول ۳ نمایش داده شده است. با توجه به آزادی حرکت بلوک‌ها، منطقی است که تعداد حالت‌های سیستم که به شکل یال‌های گراف فضای حالت ظاهر می‌شود و همچنین تعداد حالت‌های پایانی سیستم زیاد باشد. ولی انتظار داریم که تعداد حرکت‌ها برای حل معما کاهش یابد.

جدول ۳: گزارش فضای حالت معمای شماره ۱ بازی

تعداد گره‌ها	۳۹۵۰
تعداد یال‌ها	۳۶۶۰۶
زمان لازم برای تولید گراف	۳۵ ثانیه
وضعیت گراف	کامل
تعداد نشانه‌گذاری‌های مرده	۳۰۶ عدد
شماره گره‌های نشانه‌گذاری‌های مرده	۳۹۵۰ و ۲۹۴۹ و ۲۹۴۷ و ۳۹۴۶ و ...

شکل ۹ نتایج جستجو در فضای حالت، برای پیدا کردن کوتاه‌ترین راه‌حل برای معمای شماره ۱ را که از ۱۶ گره تشکیل شده نمایش می‌دهد. تحلیل فضای حالت معماهای شماره ۱ تا ۳۲ بازی Unblock Me نشان می‌دهد که پیچیدگی معماها به‌طور تناوبی تغییر می‌کند.

شکل ۹: بخشی از فضای حالت مربوط به کوتاه‌ترین مسیر حل معمای شماره ۱

۸- نتیجه‌گیری

شبکه پتری رنگی به دلیل داشتن توانایی مدل‌سازی سلسله مراتبی، قابلیت مدل‌سازی طیف وسیعی از سامانه‌ها و امکان استفاده از زبان هوش مصنوعی سطح بالا یک روش رسمی بسیار مناسب برای تحلیل رفتاری بازی‌های رایانه‌ای با فضای حالت گسسته است. در این مقاله، مدل‌سازی بازی‌های رایانه‌ای و تحلیل رفتاری آن‌ها به کمک شبکه پتری رنگی سلسله مراتبی موردبررسی قرار گرفت. یک بازی جورچین معروف از نوع طراحی مسیر بنام Unblock Me به‌عنوان نمونه مدل‌سازی شده و ارائه شد. مدل پیشنهادی پس از اجرای خودکار بازی،

زیرنویس‌ها

- ۱ Hierarchical Colored Petri Net
- ۲ Formal Methods
- ۳ Deadlock
- ۴ Bag Theory
- ۵ Lambda-Calculus
- ۶ Path Planning
- ۷ Learning Vector Quantization (LVQ)
- ۸ Target Block
- ۹ Relax Mode
- ۱۰ Tokens
- ۱۱ Enumerated
- ۱۲ Initial Marking
- ۱۳ Substitution Transitions
- ۱۴ Socket
- ۱۵ Guard Condition
- ۱۶ Inscription
- ۱۷ Structure Chart (STC)
- ۱۸ False Deadlock
- ۱۹ True Deadlock